

ДОШКІЛЬНЕ ВИХОВАННЯ

8

«РАДЯНСЬКА ШКОЛА»
1962

З Д О С В І Д У

Організація і проведення занять з англійської мови в дитячому садку

О. СТАНІШЕВСЬКА,
кандидат педагогічних наук,

Д. ШРАЙБЕР,
вихователька дитячого садка № 4/70 м. Києва

Головне завдання навчання іноземної мови в дитячому садку — прищепити дітям елементарні навички розмовної мови.

Навчання повинно бути організоване так, щоб в процесі роботи над іноземною мовою розширювати кругозір дошкільника, збагачувати його новими поняттями, розвивати мислення і пам'ять, виховувати довірливу увагу і сприяти його естетичному вихованню. З цієї метою необхідно визначити зміст навчання (відібрати мовний матеріал по лексиці, граматиці і фонетиці), враховуючи специфіку навчання дошкільників; опрацювати систему методів і прийомів на основі загальнодидактичних принципів, і, таким чином, забезпечити найефективніші шляхи викладання іноземної мови.

Наша стаття має мету узагальнити досвід навчання дітей англійської мови в дитячому садку № 4/70 м. Києва. Заняття проводилися в старшій групі 2—3 рази на тиждень за період з 20/X-61 р. по 20/IV-62 р. У групі було 25 дітей.

Проводячи навчання, ми поставили завдання перевірити ефективність опрацьованих нами методів і прийомів роботи і доцільність використання відібраного нами мовного матеріалу.

Добір мовного матеріалу. Для проведення занять з англійської мови треба було підібрати строго обмежене коло лексики, граматич-

них конструкцій і встановити вимоги до засвоєння вимовних навичок.

Лексика була відібрана за такими принципами:

вживаність у повсякденній мові, можливість опрацювання і відтворення всіх звуків англійської мови, можливість вживання в різноманітних словосполученнях, зокрема, в сполученнях з раніше засвоєними словами.

Лексика, яка вивчається на першому етапі навчання, включає назви предметів, які оточують дітей в дитячому садку, і характеристику деяких з них, наприклад:

This is a cap.

The cap is black;

дій, які виконуються дітьми, і характеристику деяких дій:

Stand up.

Stand still.

Лексика, яка вивчається в перший рік навчання, включається в такі теми: «Наша кімната», «Наші іграшки», «Моя лялька», «Одяг», «Тварини і птахи», «Пори року», «Наш дитячий садок», «Вулиця».

У перший рік по цих темах проводиться розмова з використанням обмеженої кількості лексики, на другий рік — словниковий запас розширюється, включаються нові слова і вирази.

Майже до кожної теми були підібрані вірші, пісні, віршики-загадки, римування, лічилочки.

До теми «My room» були розучені:

віршик:

I can't reach the ceiling
But I can sweep the floor,
And to-morrow I'll learn
To do something more.
(N. S. Coblenz—Speak English.

It is easy);

віршик-загадка:

In this white room.

До теми «My Doll» (моя лялька) були вивчені віршики «My Teddy-bear has fallen ill» та інші вірші, які були об'єднані в інсценівку «My Teddy-bear» з пісенькою «Lullaby». Вірші, загадки, пісні включали частину знайомих слів, що полегшувало роботу. А введення незнайомих слів у віршах та іграх давало можливість збагатити словниковий запас дітей.

За шість місяців першого року навчання було вивчено двісті слів, з них іменників 122, прикметників 10, дієслів 35, числівників 10, прислівників 4, а також значна кількість словосполучень, які вводилися в процесі спілкування з дітьми на заняттях і протягом дня.

Г р а м а т и к а. Звичайно, в дитячому садку вивчати граматику не можна, проте, добираючи мовний матеріал, необхідно враховувати ті граматичні явища, які треба опрацювати в процесі навчання дітей. Особливе значення має добірка граматичних структурних моделей, постійне вживання яких дає можливість розвивати грамотну мову дитини.

Ось зразки структурних моделей, автоматизованих на першому році навчання:

I see (you see, he sees) + іменник в однині або множині.

I have (you have, he has) + прикметник + іменник.

I am sitting, standing, sleeping і т. д.

He, she is sitting, standing, sleeping.

Give me... Take the...

Ф о н е т и к а. Гнучкість мовного апарату дітей дошкільного віку дає їм можливість легко наслідувати звуки і звукосполучення іноземної мови. Навчання вимови ґрунтується на імітації. Слухаючи педагога, дитина схоплює інтонацію, ритм і

звуки мови нерозчленовано. Тому необхідно було добирати такий мовний матеріал, який поступово включав би всі звуки і давав можливість демонструвати в реченнях інтонацію і ритм. На перших заняттях діти сприймали мову тільки на слух і мовчки виконували розпорядження вихователя. На наступних заняттях вводилися слова і речення, які діти повторювали, імітуючи вихователя.

Для розвитку правильних навичок вимови потрібно було на заняттях проводити систематичні вправи, використовуючи для цього слова, в яких підряд повторювалися б одні і ті ж голосні (а по можливості і приголосні) звуки. З цією метою ми відібрали 102 слова, які включали всі голосні монофтонги і майже всі дифтонги, а також всі приголосні, і опрацювали вправи, що сприяли розвитку правильних вимовних навичок при постійному повторенні і закріпленні звукосполучень англійської мови.

Як уже говорилося, навчання фонетики проходило шляхом імітації, але в деяких випадках, коли діти неправильно вимовляли той або інший звук, допускалося пояснення його артикуляції.

Розробка методів і прийомів навчання англійської мови визначалася специфікою навчання дошкільників, їх психологічними особливостями.

Відомо, що в ранньому віці іноземна мова засвоюється легко, тому що у дітей добре розвинена механічна пам'ять і здібність до наслідування, проте навчання ускладнюється тим, що використовуються лише усні форми роботи і повністю виключаються читання і письмо.

Враховуючи те, що дитина 5—7 років може бути зосередженою не більше 15 хвилин, ми на початку заняття 13—15 хвилин (заняття тривало 25 хвилин) відводили для роботи, яка вимагала найбільшого напруження уваги: введення нових слів і речень, вивчення віршів і пісень, слухання мови вихователя.

Дитяча увага значно легше зосереджується на наочних предметах, тому ми вважали необхідним

максимально використати наочність: різні предмети, іграшки, картини, картинки, а також наочність, виражену дією, жестами, мімікою.

Увага дітей дошкільного віку у великій мірі залежить від того, наскільки вони зацікавлені тим матеріалом, що вивчається, а цьому сприяють певні враження, емоціональний вплив на психіку дитини. Ми зацікавлювали дітей англійською мовою, використовуючи емоціональну мову педагога, яскраві картини, активізуючи діяльність дітей, зв'язану з вивченням мови (проведення цікавих ігор, драматизація, розучування пісень, веселих віршиків з яскравими ілюстраціями, використання іграшок і т. д.).

Для дітей дошкільного віку характерна добре розвинена механічна пам'ять. Особливо легко вони заучують ритмічно розміщені групи слів і словосполучень. Проте у дитини розвивається і осмислене запам'ятовування, особливо матеріалу з близьким і доступним для неї змістом. Механічне запам'ятовування ми поєднували з осмислено-логічним, що давало можливість дітям активно і творчо використовувати вивчений матеріал, не обмежуючись тільки відтворенням механічно заученої мовної форми. Таке поєднання було досягнуте організацією повторення вивченого матеріалу в різних формах. На кожному занятті повторювалася частина пройденого матеріалу, для чого використовувалися ігри (особливо рухливі).

У дошкільників добре розвинена образна пам'ять, тому в процесі навчання використовувалися конкретні предмети і їх зображення, а для розвитку слухової пам'яті, що має особливе значення у навчанні мови, проводилися слухання і відтворення на слух (заучування) віршів, пісень, оповідань, казок.

Міцність запам'ятовування матеріалу обумовлювалася використанням зорових, слухових і рухливих засобів. Так, введення нових слів і словосполучень поєднувалося з показом предметів і їх зображень з одночасним промовлянням, а та-

кож зарисовкою і ліпленням.

Ми вважали, що навчання англійської мови в дитячому садку повинно мати характер природного спілкування.

Навчання проводилося на заняттях, де більшість часу відводилася ігровим прийомам. Крім цього англійська мова використовувалася у повсякденному спілкуванні з дітьми (режимні моменти, підготовка до прогулянок, прогулянки, відпочинок і т. д.).

Організація і проведення роботи. На початку навчального року був складений перспективний план роботи на рік, накреслені завдання першого року навчання і відібрано мовний матеріал. Потім робота планувалася на місяць і на кожне заняття. У плануванні роботи на місяць враховувалося, які слова, структурні моделі, ігри, вірші, пісні повинні вводитися в процесі спілкування з дітьми, а які — в процесі занять. У плануванні роботи ми враховували словниковий склад, рекомендований Республіканським кабінетом дошкільного виховання Міністерства освіти УРСР, деякі слова були добавлені з врахуванням тем, які опрацьовувалися на заняттях.

Види роботи на заняттях і методика їх проведення.

В процесі навчання використовувалися: 1) вправи на розвиток розуміння мови вчителя і 2) вправи на розвиток навичок усної мови.

Тільки коли дитина навчиться сприймати іноземну мову, вона зможе відтворити її. Ось чому важливо проводити слухання англійської мови.

Розвиток вміння сприймати і розуміти англійську мову вимагає спеціальних вправ, специфічних методів і прийомів. Першими були вправи на виконання завдань вихователя і починалися вони з елементарних речень вихователя: «встаньте», «сядьте», поступово розгортаючись у більш складні завдання, які вимагають виконання кількох дій. Наприклад: «Встань, підійди до столу, візьми чашку і постав її на інший стіл». Спочатку при виконанні завдань вихователь

використовував жест, роль якого поступово зводилася до мінімуму. Цей вид вправ широко використовувався в іграх в доручення, в грі «Дай, будь ласка, і візьми», в рухливих іграх: «Ми ходимо», «Три кроки вперед, три кроки назад» і т. д.

Великий інтерес викликали у дітей такі вправи, як опис вихователем предмета або картинки. На першому етапі навчання ця вправа включала 2—3 речення; в міру того, як діти оволодівали словниковим запасом, ці описи розширюються до складних ситуацій і в них включається ряд незнайомих слів.

Педагог демонструє предмет або картинку і пропонує дітям уважно їх розглянути. Потім описує предмет або картинку, зупиняючись на окремих деталях. Описуючи ту або іншу деталь, педагог повторює речення чітко і виразно 2—3 рази. До опису картинки по частинах повертаються неодноразово, і діти поступово запам'ятовують її зміст. Контроль розуміння здійснюється шляхом запитань, які педагог пропонує після неодноразового прослуховування.

Наступним етапом роботи по розвитку навички слухання і розуміння мови на слух було проведення вправ з метою привчити дітей розуміти зміст речень і ситуацій, побудованих на знайомій лексиці без використання наочності.

Дидактичне завдання — привчити дітей розуміти мову тільки на слух. Методика проведення цих вправ така. Перед початком роботи педагог попереджує дітей, що треба уважно його послухати, а потім правильно відповісти на запитання. Кожне речення повторюється 2—3 рази, а потім ставиться запитання, яке контролює розуміння дітьми прослуханого.

Починаючи з одного речення, педагог поступово ускладнював завдання і підводив дітей до прослуховування ситуації. Ця робота побудована на добре відомому дітям мовному матеріалі.

Наведемо приклади речень і ситуацій.

Речення:

The cap is green and the hat is yellow.

Запитання: What is yellow? Відповідь на англійській мові.

Речення: Nick has a red tie.

Запитання: What has Nick? Відповідь на англійській мові.

Речення:

Ann has a cat and Nick has a dog. Who has a dog?

Приклад ситуації:

It is spring. It is warm. The sky is blue. The trees are green. The children are in the garden. They are playing. Ann is sitting on the bench. The bench is under the tree. Nick and Mike are running.

Одним із цікавих видів роботи для розвитку у дітей спостережливості було проведення вправ на так звані «неправильні твердження». Показуючи дітям предмети, картинку або розповідаючи коротеньке оповідання, вихователь свідомо допускав у своїй мові логічні помилки і неправильні твердження. Слухаючи вихователя, діти повинні були піднімати руку, показуючи, що помилка помічена.

It is winter. It is cold. There is much snow in the garden. The trees are green і т. д.

Меті розвитку навички сприймання на слух служив також віршований текст на англійській мові до фізкультурних вправ, які проводилися на початку заняття. Вихователька пропонувала дітям виконати вправи, слухаючи вірш і повторюючи рухи, які вона показувала. Пояснення у віршованій формі легко сприймалося і засвоювалось дітьми. Після 10 занять вихователька вже не показувала рухів, а лише інструктувала дітей. Наприкінці року вони вже самі по черзі проводили зарядку, супроводжуючи рухи текстом вірша.

Звичайно, цими вправами не вичерпується вся різноманітність прийомів роботи над розвитком навички сприймання і розуміння мови на слух.

Вправи, направлені на розвиток навичок усної мови, проводилися, здебільшого, на заняттях, а також частково під час прогулянок. Основними були

вправи на відтворення нових і знайомих слів та речень. Вони будувалися на принципі застосування структурних моделей.

Структурна модель — це стандартний мовний зразок, відповідно якому слова групуються в речення за законами морфології та синтаксису англійської мови. Природно, що кожний зразок відтворює відповідний ритміко-інтонаційний рисунок.

Загальна структура зразка точно фіксована, але в ній можна замінити будь-яке слово в залежності від цільової установки педагога. Першою моделлю, запропонованою дітям, була модель: *This is a cat*, за зразком якої будувалися речення подібного типу із заміною іменника:

This is a hen.

This is a chick.

This is a pig.

Наступними структурними моделями були:

I have a hat.

I see a plate.

He has a dog.

У всіх моделях цього типу замінявся додаток-іменник. Потім пропонувалися моделі, де замінялися прикметники:

The cap is black (brown, green, blue).

The table is big (little).

The pencil is good (bad).

Пізніше використовувались моделі, в яких замінялися дієслова:

The mouse is sleeping.

» » *is getting up.*

» » *is washing.*

» » *is dressing.*

» » *is having her dinner.*

Методика роботи. Педагог показував предмет, картинку або дію і промовляв 3—4 рази чітко і виразно речення, зв'язане з цим предметом або дією. Переважна увага надавалася звукам та інтонації. Потім діти, імітуючи педагога, промовляли це ж речення індивідуально (двоє-трое дітей), хором (два рази) і потім знову індивідуально. Після цього педагог ставив запитання, яке стосувалося предмета, картинки або дії, і діти по черзі відповідали, використовуючи

певну структурну модель. На наступних заняттях ця модель закріплювалася і провадилася робота по заміні в ній одного слова. Основне завдання — міцно закріпити таку модель, використовуючи максимум слів для підстановки; і лише коли була автоматизована навичка застосування вивченої моделі, ми переходили до нового зразка. Багаторазове використання моделі в різних вправах та іграх сприяло постійному повторенню матеріалу.

Робота з моделями давала можливість використати такий вид вправ, як завершення речень. Наприклад, дано: *I see*. Необхідно додати одне з відомих дітям слів і яку-небудь якість предмета: *I see a green frog*.

На основі цієї вправи провадилася гра «Підбери риму»:

I see a fish (and a dish).

It is a fox (and a box)

Цей вид роботи використовувався в рухливих іграх з м'ячем та ін.

Вправи у формі запитань і відповідей були підготовчим етапом до проведення бесід.

Протягом тривалого часу проводилися вправи, які включали запитання вихователя і відповіді дітей. Використовуючи предметну і образотворчу наочність, педагог пропонував всій групі запитання, і, даючи час на підготовку відповіді, питав одного з дітей. В процесі роботи опитувалися всі діти. Використовувалися загальні, спеціальні та альтернативні запитання. Коли діти повністю оволодівали технікою відповіді на запитання, пропонувалися структурні моделі питальних речень, і діти самі ставили запитання. Різноманітні вправи на запитання і відповіді широко застосовувалися в таких іграх, як «Чарівний мішечок», «Гра в подорожі», «Гра в гостя», «Гра в магазин».

При заучуванні напам'ять використовувалися два прийоми:

1. Неодноразове повторення вихователем віршів, казок, маленьких оповідань, що допомагало ді-

Проведення занять. Плануючи заняття, вихователь підбирає ті види роботи, які відповідали б його дидактичній меті.

Приблизний розподіл мовного матеріалу на заняттях.

- I варіант. 1. Фізична зарядка.
2. Слухання мови вихователя (виконання наказів), опис предмета, картинки.
3. Введення і закріплення нових слів (3 слова) в реченнях.
- II варіант. 1. Фізична зарядка.
2. Заучування віршів, лічилочок.
3. Вправи на запитання і відповіді.
4. Вправи на розуміння на слух, включення в ігри.

- III варіант. 1. Фізична зарядка або рухлива гра.
2. Вправи на розуміння на слух.
3. Гра в фонетичне лото.
4. Драматизація відомих віршів.

- IV варіант. 1. Фізична зарядка.
2. Розучування пісні.
3. Вправи на запитання і відповіді.
4. Ігри.

За період з 20/X 61 р. по 20/IV 62 р. діти вивчили:

Вірші:

Good Morning. Good Night. I can't Reach the Ceiling. My Teddy-Bear. Tick the Clock Says. Little Mouse.

Лічилочки:

One, one, one, little dog run. One, two — look at your shoe. Hands on your Hips.

Пісні:

Lullaby. Oh where has my Little Dog gone? Polly Put the Kettle on. The Three Little Kittens.

Хоровод:

The Mulberry Bush.

Казку:

The House in the Wood.

Частина віршів і казок була драматизована.

Підібраний матеріал діти засвоїли добре. Проте в процесі роботи стало ясно, що слід збільшити кількість дієслів за рахунок іменників.

Як висновок можна сказати, що діти старшої групи проявляють великий інтерес до вивчення англійської мови і можуть оволодіти елементарними навичками усної мови при умові поступовості нагромадження мовного матеріалу, використання різноманітних прийомів, проведення постійного і систематичного повторення.

Ігри на заняттях з англійської мови

Л. ДУБІНА,

викладач англійської мови, м. Харків

Навчати дітей англійської мови в дитячому садку ми почали з січня 1961 року. За 6 місяців діти вже знали біля 150 слів і могли проводити невеличкі діалоги на теми: «Моя сім'я», «Іграшки», «Кімната» і т. д., вивчили кілька віршів та ігор. З вересня 1961 р. ми продовжили заняття і переконалися, що діти засвоюють англійську мову значно легше. За кілька занять вдалося відновити все, що було забуто за літо.

Практика роботи показала, що в

дошкільному віці діти особливо легко засвоюють матеріал, якщо він подається в ігровій формі. Засвоєння його ще ефективніше, коли в ігри вводиться елемент музики. Керуючись цим, я намагаюся, по можливості, на заняттях використовувати музику. Ряд музичних ігор довелося скласти самій і підібрати до них музику. Наприклад, гра «Hens and Fox».

У грі бере участь вся група.

Хід гри: